

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ DERGİSİ

REVUE DE LA FACULTE DES SCIENCES FORESTIERES
DE L'UNIVERSITE D'ISTANBUL

TÜRKİYE'DE ORMAN VE ORMANCILIK MESELELERİ¹

Yazan

Prof. Dr. Selâhattin İNAL

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Politikası
ve Amenajman Enstitüsü ve Kürsüsü Müdürü

Ö N S Ö Z

Muhterem Dinliyenlerim,

Kutlamakta olduğumuz töreni tertipleyen ve hepimizi bu çatı altında toplayan Türkiye Ormancılar Cemiyetinin nazik bir dâveti üzerine İstanbul'dan Ankara'ya gelmiş ve bir konuşma yapmak üzere huzurunuzda çıkmış bulunuyorum.

Her şeyden önce, memleketimizin en geniş ve en eski ve her türlü ileri meslek hareketlerine önderlik eden bu kıymetli cemiyetinin sayın idare heyetine nazik dâvetlerinden ve bana burada konuşma imkânı verdiklerinden dolayı teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Benden önce konuşan Sayın Ziraat Vekili Esad Budakoğlu ve Türkiye Ormancılar Cemiyetinin kıymetli Başkanı Celâl Göydün kutlamakta olduğumuz günün mahiyetini ve önemini veciz kelimelerle ve gayet belîğ bir şekilde izah ve ifade buyurdular.

Orman Fakültesinin bir öğretim üyesi olarak belki benim de burada ormancılık öğretimiminin tarihi hakkında bir konuşma yapmam uygun düşerdi.

Fakat kanaatımca, bu türlü mutlu günlerde meslek ve teşekküllerin tarihi gelişimi ile beraber, millete mal olan aktüel meseleleri üzerinde de durulmalı, bunların yine millet faydasına halli çareleri etrafında düşünülmesi ve çalışmaların açık bir yürekle muhasebesi yapılmalıdır.

İşte ben, bu düşünce ile hareket ederek orman ve ormancılığımızın bazı meseleleri üzerinde durmak, bunların objektif bir görüşle analitik kritiğini yapmak ve her mesele hakkındaki şahsi fikir ve kanaatlarımı açıklamak istiyorum.

1) Bu konferans, Türkiye'de ormancılık tedrisatının yüzüncü yıl dönümü münasebetile 18.11.1957 günü Ankara'da, Dil Tarih Fakültesinde Türkiye Ormancılar Cemiyeti tarafından tertiplenen törende verilmiştir.

G İ R İ Ş

Ormanın, cemiyet hayatının türlü sahalarındaki önemi arttıkça, ormanları cemiyete faydalı kılmakla görevli olan ormancılığın vazifeleri de gündün güne çeşitlenmekte ve şümûl kazanmaktadır.

Ormancılığın hemen bütün hizmetleri, milli ve mâşeri karakter arzeden kollektif hizmetlerdir. Çünkü bunların yapılmasından hasıl olan faydalar ve yapılmamasından meydana çıkan zararlar topyekûn milleti ilgilendirir. İşte görülen hizmetlerin âmme hizmeti karakterinde oluşudur ki, ileri geri bütün memleketlerde devletleri bu konu ile çok daha yakından ilgilenmeye sevk etmektedir.

Hattâ bunun üstünde olarak, ormancılık, bir çok meseleleriyle milli hudutları aşan, milletlerarası münasebetlere ve tedbirlere yol açan ve dünya ölçüsünde önem taşıyan bir problem halini almaktadır.

Devletlerin ormancılıkla olan alâkası, orman – halk ve ormancılık – milli ekonomi münasebetlerine göre taayyün eder. Entansif veya ekstansif olur. Düzenleyici ve mürakabe edici bir mahiyet taşır.

Devletlerin ormancılığa karşı gösterdikleri bu alâka, *bir ormancılık politikası* güdülmesile tezahür eder. Bu politika, milli mahiyet arzeden gayeler üzerine müessis olur ve ana hatlariyle çıkartılmış olan kanunî mevzuatta da ifadesini bulur.

Ormancılık Politikası, devletçe takip edilen iktisat politikası içinde özel bir mevki işgal eder. Bu özellik, her şeyden önce, ormancılık politikasının kısa zaman fasılaları içinde istikamet ve mahiyet değiştirmeye karşı müsaadesizliği, ve dinamik olmaması şeklinde karakterize edilir. Bu hususiyet, ormancılık işlerinin ve hizmetlerinin bizatihî kendi tabiatından ileri gelmektedir. Çalışma sahasının son derece genişliği ve istihsâl müddetinin 150 hattâ bazan 200 yılı aşacak derecede uzunluğu, bunu zaruri kılan belli başlı sebeplerdendir.

Kaldı ki ormancılığın vazifeleri bir bakıma *memleket müdafaası* mahiyet ve mertebesindedir. Çünkü gördüğü amme hizmetleri, memleket

bütünü üzerinde müsbet tesir icra eder, iklim, su rejimi ve toprak koruması bakımlarından nâzım bir rol oynar, yurdun insan barındırma kabiliyetini emniyet altında tutar. Böylece millet ve memleketin kaderi üzerinde müessir olur.

İşte bu sebeplerdir ki, ormancılık rejiminin kısa zaman fasılları içinde değişmemesi, hükümet tebeddüllerinin tesirinden azade kalması, iç politika zaafına kurban edilmemesi, partiler arası rekabete konu ya pılmaması ve nihayet partiler üstü müstakar ve devamlı bir politikanın mevzuu olarak milli bir mahiyet taşıması lâzımdır.

TÜRKİYE'NİN ORMANCILIK POLİTİKASI VE GAYELERİ

Türkiye'de, devletin ormancılık konusu ile devamlı bir şekilde alâkalanması, Tanzimattan sonra (1839) başlar. Bu ilgilenmenin çıkış noktasını, devletin o zaman içinde bulunduğu mali ve politik krizler dolayısıyla ormanlardan gelir sağlama amacı teşkil etmiştir. Bu sebeptendir ki, takip edilen ormancılık politikası, mevcut ormanlardan fayda sağlama, bir de bu kaynağın elden gitmemesini emniyet altına alıcı *kısmî koruma* gaye ve esaslarına istinad ettirilmiştir.

Bu görüş ve düşünüşün mahsulü olan 1869 tarihli ilk orman nizamnamesi, sadece faydalanma ve bir de *çok zayıf koruma* tedbir ve hükümlerini ihtiva eder. Bunun dışında olarak orman varlığının artırılması, mevcutların imar ve islâhı, düzenli bir işletmecilik, ormanların kolektif hizmetleri vesaire gibi konuları ihtiva etmez.

Türkiye'de modern mânada bir ormancılık politikasının teşekkül ve taazzuv edebilmesi için 1937 yılına kadar beklemek icap etmiştir. Nitekim 1937 yılında yürürlüğe giren 3116 sayılı Orman Kanunu, ormanı reel ve ideel değerleri ve fonksiyonlarıyla milli bir varlık olarak mütalâa eden, ileri bir ormancılık işletmesinin kuruluş ve gelişme imkânlarını hazırlamak isteyen, ormanların kalitesini yükseltmek, sahalarını arttırmak gayelerini toplu bir şekilde istihdaf eden *ilk orman kanunudur*.

Yine 1938 yılında yürürlüğe giren 3204 sayılı Orman Umum Müdürlüğü Teşkilât Kanunu da aynı gayelerle tedvin edilen ve bütün ormancılık hizmetlerini bir bütün halinde bünyesinde toplayan *ilk orman teşkilât* kanunudur. Gerek 3116 sayılı kanunun mucip sebepler lâyhısında, ve gerekse başda eşsiz ve ebedi Atatürk olmak üzere yetkili devlet adamlarının o zamanki beyanlarında Türkiye Ormancılık Politikasının ana gayeleri şu şekilde formüle edilmiştir.

- 1 — Mülkiyet ihtilâflarını hallederek ormanları geniş mânada korumak,
- 2 — Ormanları devamlı ve düzenli bir işletmeye tabi tutarak reel ve ideel mânada faydalar sağlamak,
- 3 — Ormanları ihtiyaç ve imkân nisbetinde arttırmak.

1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı yeni Orman Kanunu, 3116 sayılı Orman Kanununu yürürlükten kaldırmış ve fakat ana gayelerde herhangi bir değişiklik yapmamıştır.

Buna göre, Türkiye Ormancılık Politikası, *başlangıçta eksik olarak* tesbit edilmiş, *fakat bilâhare isabetli bir istikamete* yönetilmiş ve *gayeleri de* modern ormancılık politikası ölçülerine uygun olarak seçilmiştir.

Tesbit edilen gayeleri gerçekleştirmek üzere geniş ve mükemmel bir teşkilât kurulmuş, bu teşkilât, her bakımdan ve her kademede iyi yetmişmiş teknik ve idari elemanlarla da teçhiz edilmiştir.

Türkiye'nin Orman ve Ormancılık Problemleri

Fakat, bütün bunlara rağmen, Türkiye'nin yıllar yılı sürüp gelen, hatta kronik bir hal alan ve çözülmesi bir türlü mümkün olmayan bir *Proplemler kompleksi*, orman davası vardır. İşte bu *davâ halledilmediği içindirki* :

Türkiye ormanlarının büyük bir kısmı harap ve perişandır. Bu varlık, izinsiz kesimler, tarla açmalar, hayvan otlatması ve yangınlarla yıldan yıla azalmaktadır.

Memleketin yağış ve akış rejiminde düzensizlikler olmaktadır. Sel-ler ve taşkınlarla verimli topraklar ve meskûn mahaller tehdit edilmekte ve memleket, her yıl milyonlarca liralık mal zararına ve ayrıca can kaybına uğramaktadır. Hattâ başşehrimiz Ankara'nın bu sene olduğu gibi sel sularının baskınına uğraması maddî zarar bertaraf, bir çok vatandaşları kurban vermesi ne kadar hazindir.

Zarar bu kadarla kalmamakta, devlet ve milletin her türlü güç ve kutretinin dayanağı olan *toprak cevheri* elden gitmekte ve yaşama imkânlarımız temelinden sarsılmaktadır. Gittikçe artan erozyonlar, Türk topraklarını amansız bir kanser gibi sarmış ve insafsız bir şekilde kemirmektedir. Anadolu yaylasının bağı el el yaralarla açılmıştır. Anadolu gövdesinin sırtı, dilim dilim, oluk oluk yanmıştır. Derelerin çaylarını

hatta ırmak ve nehirlerin yıl 12 ay kan renginde akışı işte bundandır. Her yıl akan sularla denizlere taşınan toprak miktarı, yapılan hesaplara göre 440 milyon ton tutarındadır. Bu toprağı 50 santimetre kalınlığında ziraat arazisi haline getirirseniz 350.000 dönümlü tarla olur. Halbuki tabiatta bir santimetre kalınlıktaki toprağın teşekkülü için 100 - 400 sene beklemek lâzımdır.

Acı ve korkunç ama, bu konuda Fakültemiz araştırmalarından sayılara dayanan bir misal vermeme müsaadenizi rica edeceğim. Orman ve erozyon durumu tetkik edilen bölge, yukarı Fırat havzası olup burasının umum sahası 2,050,000 hektardır. Yapılan tesbitlere göre havzanın orijinal ormanlık sahası, % 73 dür. Halbuki hâlen ormanlık sahası ancak % 4 dür. Havzadaki erozyona gelince, ormansızlaşmaya paralel bir durum arz etmektedir. Öyle ki havzanın % 70 inde toprak tamamen kaybolmuş ve arazi ekstrem erozyona maruz bulunmaktadır. Ancak % 7 nisbetindeki sahada erozyon görülmemekte veya pek az müşahede olunmaktadır. Ceriye kalan kısımda ise erozyon şiddetle devam etmektedir.

Esefle söylemek lâzımdır ki, memleketimizin bir çok yerlerinde durum, yukarı Fırat havzasından pek de farklı değildir.

Son yıllarda akan sularımıza, inşa ettiğimiz bendler ve barajlarla gem vurmaya ve bunlardan sulama ve enerji istihsalı bakımından da faydalar sağlamaya başladık. Çok isabetli, yerinde ve hattâ geç kalmış bir teşebbüs.

Ancak, sadece bunları inşa etmek maksada kâfi değildir. Bunca emek ve paraya mal olan ve monomental karakter taşıyan bu eserlerin uzun ömürlülüğünü de emniyet altına almak lâzımdır.

Bu ise, ele alınan ırmak ve nehirlerin su toplama havzalarındaki çıplak ve meyilli yerleri sihirli bir örtü ile, yeşil bir örtü ile kaplamakla kabildir. Aksi takdirde Ankara barajını bekleyen yakın dolma akıbeti onlar için de mukadderdir.

Bir Çin darbimeseli şöyle der : “ Dağları düzenlemek nehirleri düzenlemek demektir. ”

Yine ormancılık dâvamız halledilemediği içindir ki, memlekette yakacak ve yapacak odun buhranı günden güne artmakta ve devlet büyük fedakârlıklara katlanarak her yıl 100 milyon liraya yaklaşan ithalât yapmak zorunda kalmaktadır.

Aynı düzensizliklerin bir neticesi olarak bir yer yerlerde *tarlaların hakkı olan gübre*, tezek olarak ocaklarda yakılmakta ve bu yüzden büyük ölçüde ziraî gelir kaybı hasil olmaktadır.

İşte kısaca arzettiğim bu durum, halk ve hükûmetler arasında büyük ihtilâflara yol açmakta ve karşılıklı şikâyetlere ve umumi huzursuzluklara sebep olmaktadır.

Türkiye'de Ormancılık Problemini doğuran sebepler.

O halde ana hatlariyle belirtilen ve çeşitli düzensizliklere yol açan bu girift durumun ve çözülmesi bir türlü mümkün olmayan bu çetin dâvanın gerçek sebebi nedir ?

Ashnda sebep bir değil, bir çoktur. Bunların köklerini tabii, iktisadî, içtimai, kültürel ve tarihî kaynaklarda aramak lâzımdır. Fakat kanaatımızca bütün bu sebepleri üç ana sebebe irca etmek kabildir. Bunlar da:

- 1 — Tabiat, ağaç ve orman sevgimizin azalması,
- 2 — Ormancılık politikasında istikrarsızlık ve gayelere riayetsizlik,
- 3 — Memleketin orman mahsullerine olan ihtiyacı ile bunu karşılayacak kaynaklarımız, yani orman serveti arasındaki müvazenesizlik.

Şimdi bunları ana hatlariyle açıklamaya çalışacağım.

Muhterem dinleyenlerim,

İtiraf etmemiz lâzımdır ki, memlekette cahil ve münevver hepimizde tabiat, ağaç ve orman sevgisi, *daha umumî tâbirile orman duygusu* azalmış bulunmaktadır. Azalmış diyorum, çünkü ashnda Türk milletinin ruhunda bu duygu mevcuttur. Fakat özümüzde, mayamızda mevcut olan bu *duygu koru*, ne yazık ki türlü sebeplerle kül ve kabuk bağlamıştır. Onu yeniden yanar ve parlar bir hale getirmek, Türkün gönlüne ve kafasına eğitim ve öğretim yolları ile uzanabilmekle kabil olacaktır. Bu alanda çalışmak, gayret sarfetmek şüphesiz lüzumlu ve faydalıdır. Ancak umumî kültür seviyemizle ilgili olan bu konuda özlenen mertebeye ulaşmak, belki uzun yıllar ve hattâ yeni yetişecek nesilleri beklemeyi gerektirecektir.

Yine itiraf etmemiz lâzımdır ki, Türkiye ormancılık politikasında

türlü sebeplerle istikrarı sağlamak bugüne kadar mümkün olamamış ve tesbit edilen gayelere de tam bir sadakat gösterilememiştir. Müsaade ederseniz bu hususları bazı misallerle açıklamaya çalışacağım.

Her Ormanlık politikasının, her şeyden önce, ana konusunu ve her türlü ormanlık faaliyetlerinin cereyan sahasını teşkil eden *orman*-*dan* ve *orman mefhumundan* neyi anladığını açıkça tayin ve bunu orman kanunununda yapacağı *ormanın tarifi* ile ifade etmesi lâzımdır.

Nitekim buyurine getirilmiş ve 1937 tarihli 3116 sayılı Orman Kanununun birinci maddesinde ormanın toplu bir tarifi yapılmıştır. Fakat bu tarif, o tarihten bu yana yani 19 senede dört defa değiştirilmiştir. Değişiklik öyle yapılmıştır ki, her yeni çıkan kanun, bir önceki kanunun orman tanıdığı yeri orman saymamakla memleketin ormanlık sahasını biraz daha daraltmıştır.

Aynı şekilde *orman mülkiyet* rejiminde de 1937 den bu yana büyük değişiklikler olmuştur. Önce *kısmî*, sonra *mutlak* bir devlet mülkiyet rejimine gidilmiş ve fakat daha sonra çıkan kanunlarla ve 180° lik bir dönüşle eskiye rücu edilmiştir.

Orman içinde ve civarında oturan vatandaşların ormanlardan faydalanması hususunda da çok kısa zaman fasılası içinde çok büyük değişiklikler yapılmıştır.

Nitekim 1937 tarihli ve 3116 sayılı orman kanunu, orman mahsullerinden istifade edebilecek orman civarı köyler için, mesafe ölçüsünü ormanlardan itibaren 5 klm. ve bu köylülerin alacakları orman mahsulleri karşılığında ödeyecekleri para miktarını da tarife bedelinin 1/4 ü olarak tesbit etmiştir. Halbuki bir sene sonra yürürlüğe giren 3444 sayılı orman kanunu, mesafeyi 5 klm. den 10 klm. ve kadar uzatmış ve ödenecek paranın miktarını da tarife bedelinin 1/4 den 1/10 na indirmiştir. Politikadaki istikrarsızlık gibi gayelere vefasızlık ve riayetsizliğimiz de dikkati çekmektedir.

Türkiye ormanlık politikasının ana gayeleri (koruma, faydalanma, ağaçlandırma) birbirini tamamlayan bir hütnünlük arzeder. Bunların ahenkli bir şekilde koordine ve kombine edilmesinde zaruret vardır. *Halbuki tatbikatta inhirafat olmuş müşküller aşlamayınca kolaya tevccüh edilmiştir.*

Nitekim geniş mânadaki korumanın ön şartları yerine getirilememiş, bu olmayınca, korumanın daha çok zabıta cephesi üzerinde durulmuştur. Halbuki korumanın fonksiyonlarını ifa edebilmesi için, daha

önceden orman mefhumu, mülkiyet rejimi, tahdit ve sınırlama, orman içi ve civarı köylerdeki halk - orman münasebetleri gibi ön şartların düzenlenmesi gerekirdi.

İşte bunlar, yani korumanın ön şartları yerine getirilemeyince, gayet tabii olarak ve sırasile koruma, düzenli faydalanma mümkün olmamış ve ağaçlandırma konusunda da özlenen başarı sağlanamamıştır.

Orman mahsullerine olan ihtiyacımızla bunu karşılayacak kaynaklarımız arasındaki müvazenesizliğe gelince :

Türkiye'de, hâlen orman mahsulleri bakımından büyük bir ihtiyaç ve servet müvazenesizliği vardır. Yâni, orman mahsullerine olan ihtiyacımızla bu ihtiyacı karşılayacak orman servetimiz arasında çok büyük bir açık mevcuttur. Bu müvazenesizliğe bir de ziraat arazisi ve otlak sahası bakımından olan dengesizlik de eklenmektedir.

Memlekette mevcut 40 bin köyün hemen yarısı, 10 milyona yaklaşan nüfusu ile orman içinde ve civarında oturur. Buradaki halk, geçimini ziraat, hayvancılık ve ormancılık yoluyla sağlar. Nüfus arttığı, hayat standardı yükseldiği ve fakat buna paralel olarak gerekli modern tedbirler alınmadığı için halk, içine düştüğü geçim sıkıntısını ormandan faydalanmak suretile gidermek istemektedir. Bu ise, ihtiyaç ve imkân müvazenesizliğini arttırmakta ve Türkiye'de çözülmesi çok güç ve girift bir durum yaratmaktadır.

Bu durumu daha iyi açıklayabilmek için, orman varlığımıza, verimine, yapılan istihsal ve istihlâke bir defa göz atmamız lâzımdır.

Türkiye ormanlarının umum sahası, 10,5 milyon hektardır. Bunun % 48 i kuru ormanı yani yapacak odun istihsaline yarayan ormanlar ve % 52 si de baltalık yani yakacak odun istihsal edilen ormanlardır. Ormanlarımızın memleket umum sathına nisbeti ise, % 13,5 dur. Normal ölçülere göre bu nisbetin % 20 den aşağı olmaması lâzımdır. Kaldı ki mevcut ormanlarımızın ancak % 36 sı verimli ve geriye kalan % 64 ü bozuk evsafıdır.

Umum Türkiye ormanlarının (kuru ve baltalık) amenable plânları gereğince yıllık verimi 3.985.000 m³ dür. Bunun % 42 si yani 1.655.000 m³ ü yapacak odun ve geri kalan % 52 si yani 2.330.000 m³ ü de yakacak odundur. Ashında ormanlarımızın verimi, orman sahasına nisbetle azdır. Bunun sebebi, mevcut ormanların evsafca bozuk ve dolayısıyla verim kudretlerinin düşük olmasıdır.

Resmî istatistiklere göre 1938 - 1954 yılları arasında devlet or-

manlarından yapılan yıllık ortalama istihsâl 3,599.000 metreküptür. Bu miktar, pek küçük bir farkla ormanlarımızın verimine eşittir. Yıllık istihsalin % 19 u yani 680.000 metreküpü yapacak ve % 81 i yani 2,199,000 metreküpü mde yakacak odundur.

Halbuki resmi istatistiklere göre, 1954 yılında yapılan istihsal tutarı devletten gayriye ait olanlar da dahil olduğu halde, 7,348.000 metreküptür. Bunun % 19 u yani 1.383.000 metreküpü yapacak ve % 81 i yani 5,965.000 metreküpü de yakacak odundur.

Bu miktar, Türkiye ormanlarının veriminin iki mislidir. Bu derece fazla istihsal yapılmış olmasının sebebi, yangınlar dolayısıyla, imâr ve temizleme kesimlerle verimin üstünde (eta) hasılat alınmış olmasıdır.

Ashında hakiki istihsâl, bunun da üstündedir. Zira Türkiye'de bir de kanuna aykırı gizli bir faydalanma vardır. Bunun miktarını da biraz sonra istihlâk meyânında arzedeceğim.

Resmi kayıtlara göre 1954 yılındaki odun istihlâk miktarı, ithalât ve ihracat da hesaba katılmak suretile 8,348.000 metreküptür. Bunun 2,364.000 metreküpü (% 28) yapacak ve 5,984.000 metreküpü (% 72) yakacak odundur.

Burada görüldüğü gibi yıllık istihlâk, aynı yıla ait istihsalden bir milyon metreküp fazladır. Bunun sebebi, aynı yıl içerisinde bir milyon metreküp tutarında ithalât yapılmış olmasıdır. Bu miktar odun için, dış memlekete giden para tutarı 74 milyon Türk Lirasıdır.

1954 yılında adam başına düşen istihlâk tutarı 350 desimetreküptür. Halbuki dünya ortalaması, 600-700 desi metreküp arasındadır. O halde adam başına istihlâk ettiğimiz odun, ormanlarımızdan verimin iki misli istihsal yapıldığı halde, dünya istihlâkine nisbetle yarı yarıya azdır.

Gerek istihsale ve gerekse istihlâke ait sayılarda dikkati bilhassa çeken çok mühim bir nokta vardır. O da, yakacak odun nisbetinin yüksekliğidir.

Bu sayılara göre Türkiye, odun servetinin 3/4 ünü ocaklarında yakacak odunu olarak istihlâk etmekte ve Türkiye ormancılık politikasının sıklet merkezi de bu suretle *mahrukat problemi* üzerinde toplanmaktadır.

İstihlâk olunan odunun *miktarı* ve *nevi* kadar, sarfedildiği yer de

mühimdir. Türkiye'de, odun istihlâk merkezlerini üç grupta toplamak mümkündür. Bunlar da :

- 1 — Şehir ve kasabalar
- 2 — Orman içi köyler (10 klm. ye kadar)
- 3 — Orman dışı köyler (10 klm. den uzak) dir.

1938 - 1954 yıllarının ortalaması alınmak suretile yıllık odun sarfiyatının bahis konusu ettiğimiz istihlâk merkezlerine dağılışı şöyledir :

İstihlâk merkezi	N ü f u s		Yapacak odun		Yakacak odun		Yekûn	
	Miktar Milyon	%	Miktar Mil. m ³	%	Miktar Mil. m ³	%	Miktar Mil. m ³	%
Şehir ve kasabalar	4,687	25	0,498	84	0,429	12	0,921	23
Ormaniçi köyler	8,856	47	0,087	15	0,696	78	2,783	69
Orman dışı köyler	5,240	28	0,004	1	0,344	10	0,348	8
Y e k û n	18,785	100	0,589 (% 15)	100	3,463 (% 85)	100	4,052	100

Bu adetlerin ortaya koyduğu gerçekler şunlardır :

1 — Umum odun istihlâkinin % 85 i yakacak odun ve ancak % 15 i yapacak odundur. Daha önce de ifade edildiği gibi *mahrakat problemi*, orman dâvamızın sıklet merkezini teşkil etmektedir.

2 — Orman için köylerin nüfusa iştirâk nisbeti % 47, halbuki istihlâkteki iştirâk nisbetleri % 69 dur. O halde istihlâkin sıklet merkezi, yer bakımından ormaniçi köylerde toplanmaktadır.

3 — Yapacak odunun % 84 ünü şehirler, yakacak odunun % 78 ini orman içi köyler sarfetmektedir.

Daha önce de ifade edildiği gibi, Türkiye'de izinsiz kesimlerle elde edilen büyük bir kısım orman mahsulü vardır. Bu mahsul halk tarafından türlü şekillerde istihlâk olunur. Bunun gerçek miktarını tayin etmek mümkün değildir.

Orman Umum Müdürlüğünün 1945 yılındaki tahminlerine göre beher nüfusun istihlâk ettiği odun miktarı

	Yapacak	Yakacak	Yekûn
Şehir ve kasabalarda	0,2 M ³	0,5 M ³	0,7 M ³
Ormanıçi köylerde	0,3 "	1,0 "	1,3 "
Orman dışı köylerde	0,1 "	0,1 "	0,2 "
Türkiyede (ortalama)	0,2 "	0,53 "	0,73 "

Bu ölçüye göre 1945 yılındaki umum istihlâk miktarı, 15 milyon m³ olarak tahmin edilmiştir. Bunun : % 76 sı yakacak ve % 24 ü yapacak odundur. İstihlâkin % 75 ini orman içi köyler, % 21 ini şehir ve kasabalar, geriye kalan % 4 ünü de orman dışı köyler yapmaktadır.

Türkiye'nin nüfusu, o zaman yani 1945 yılında 18,8 milyondur. Şimdi ise 24 milyonu aşmış bulunmaktadır. Beher nüfusun istihlâk ettiği odun miktarı o günden bugüne sabit kaldığı ve yukarıda şehir ve köyler için verilen miktarların vasatı olan 730 desimetreküp, hesaba esas alındığı takdirde Türkiye'nin bugünkü istihlâk miktarı:

$$730 \times 24 = 17,5 \text{ milyon metreküpü aşmış olur.}$$

Türkiye ormanlarının yıllık verimi, yuvarlak hesap 4 milyon metreküpü. O halde istihlâk ile verim arasındaki fark, 13,5 milyon metreküp yapar. Buna göre Türkiye'de her yıl, orman veriminin % 400-500 fazlası, ormanlardaki odun serveti sermayesinden alınmaktadır.

Birleşmiş Milletler F.A.O. Teşkilâtının ormancılık kısmı tarafından memleketimize gönderilen ormancı bir mütehasıs, Orman Genel Müdürlüğünün kendisine verdiği dokümanlardan da faydalanmak suretile Türkiye ormanlarında mevcut olan odun servetini 300 milyon metreküp olarak tahmin etmiştir. Sonra her yıl sermayeden sarfettiğimiz 13,5 milyon metrekübü üçyüze bölerek Türkiye ormanlarının ömrünün 20-25 yıl olacağını iddia etmiştir.

Üzerinde ciddiyetle durmamız, derin derin düşünmemiz ve sür'atle tedbirler almamız lâzım gelen çok önemli bir husus !

Bu kısa izahattan sonra Türkiye ormancılık politikasının hangi noktalar üzerinde durması lâzımgeldiği artık kendiliğinden ortaya çıkmış oluyor. Bunlar da :

1 — Orman içi köylerin orman üzerindeki baskısını sür'atle azaltmak,

2 — Başta yakacak maddesi olmak üzere memleketteki odun istihlâkını azaltmak ve mevcut ormanları imar ve islâh ederek verimlerini yükseltmek.

Bunlardan birincisi sebep, ikincisi neticedir. Netice üzerinde durulması da hiç şüphesiz lâzım ve faydalıdır. Fakat en müessir çare, sebebi bertaraf etmektir.

Kanaatımızca, sebep üzerinde durulmadığı, yani orman içi köylerin durumu düzenlenmediği müddetçe, *usulsüz kesimler, orman açmaları, hayvan otlatmaları ve kasdı yangınlar* devam edip gidecektir. Diğer taraftan nüfusun artması ve umumî hayat standardının yükselmesi, bu durumu yıldan yıla daha da ciddileştirecektir.

Daha önce de ifade edildiği gibi, Türkiye'de ormancılık probleminin doğuşuna sebep olan ihtiyaç ve imkân muvazenesizliği, sadece orman mahsulleri bakımından değildir. Buna *ziraat arazisi ve otlatma sahâsındaki* kifayetsizlik de eklenmektedir.

Fakat bu muvazenesizlik, *en çok* orman içi köylerde kendisini göstermekte ve halk, bu muvazenesizliği *kolaylıkla sahip olunabileceğini sandığı, hazır telâkki edilen orman mahsulleri ve orman toprağı ile külfete* katlanmadan telâfi etmek istemektedir.

Problemin hal çareleri :

O halde :

Türkiye'deki ihtiyaç ve imkân muvazenesizliğini tesviye etmek ve bunun en çok cereyan ettiği orman içi köylerdeki durumu islâh etmek için ne yapmak lâzımdır ?

Akla gelen belli başlı çareler ve tedbirler şunlardır :

1. *Ormanlardaki müterakim odun servetini kıymetlendirmek ve elde edilecek para ile dâvayı halletmek.*

Pesinen bir ormancı olarak ifade edeyim ki, Türkiye ormanlarında sanıldığı gibi büyük ölçüde odun serveti yoktur. Mevcut olan servet ise bu dâvayı halle kâfi değildir. Bu tedbir olsa olsa geçici bir zaman için, ihtiyacı karşılamaya yarar. Fakat derdi ortadan kaldıramaz.

2. *Yerli ve yabancı sermaye ile ormanları işletmek, gelirini artırmak ve sağlanacak fayda ile problemi çözmek.*

Hemen belirtelim ki, ormancılık işletmesi, hususî tesebbüs için cazip değildir. Bu işletmedeki kazanç yani, işletmeye yatırılacak sermayenin sağlayabileceği faiz çok düşüktür. Bu miktar, en fazla % 3-5 ara-

sındadır. Diğer taraftan ormancılık işletmesinde istihsal müddeti umumiyetle çok uzundur. Bütün bunlardan başka ormancılık hizmetleri bilhassa Türkiye gibi memleketlerde, daha ziyade âmme hizmeti karakterindedir. Bu özellikleri ile ormancılık işletmesi, hususi teşebbüs için cazip olmaz.

3. *Bol miktarda odun maddesi ithal etmek ve böylece buhranı gidermek.*

Fazla miktarda ithalât ile ihtiyacı karşılamak ve böylece muvazenesizliği gidermek hiç şüphesiz kabil olabilir. Fakat bunun için her şeyden önce döviz lâzımdır. Zaten Türkiye, son zamanlarda her yıl 100 milyon liralık orman mahsulü ithal etmektedir. *Fakat, fazla ithalât yapılsa da dâva halledilmiş olmayacaktır. Zira düzensizlik unsuru daha ziyade orman içi köylerdir ve istihlâkin % 75 ini bunlar yapmaktadır.*

Odunu köye kadar götürmek, transport imkânsızlıkları bertaraf, hiç bir şekilde iktisadi olamaz. Çünkü odun, yükte ağır ve pahada hafif olan bir matahtır. Kaldı ki, köye kadar götürülen odunu köylü satın almaz. Zira onlar bir kısım ihtiyaçlarını parasız ve bir kısım ihtiyaçlarını da 1/10 tarife bedeli ödeyerek karşılamaya alışmışlardır. Köylünün tarife bedelinin onda birini vermek suretile bir ton yakacak odun için ödediği miktar 20-25 kuruş, bir metre küp kerestelik ağaç için ödediği miktar ise sadece 120 kuruştur.

Bol ithalât, dâvayı halle yetecek bir çare değildir. Bu ancak memleketteki odun ihtiyacının karşılanmasında müsbet tesir yapacak ve bu tesir daha ziyade şehirlerde hissedilecektir.

4. *Odun ham maddesi yerine diğer maddeleri ikame etmek.*

Bu tedbir de tam bir çare olarak kabul edilemez. Zira odun ihtiyacının % 75 i yakacak odundur. Bunun yerine geçebilecek yakacak maddesi olarak Türkiye'de *maden kömürü ve linyit* vardır. Ancak, maden kömürü Türkiye'nin belli başlı ihraç maddelerindedir ve memleketin sağlam döviz kaynaklarından birini teşkil etmektedir. Bu sebeptendir ki devlet, maden kömürü konusunda büyük fedakârlığı göze almayacaktır. Kaldı ki, gerek maden kömürünü ve gerekse linyiti ana müstehtlik olan köye kadar götürmek de çok zordur. Götürülse dahi köylü, bunu para verip satın almaz.

Bununla beraber mümkün olan yerlerde maden kömürü ve linyit

istihlâki, petrol ve elektrik enerjisinden istifade edilmesi, büyük ölçüde fayda sağlar. Bunun için bir taraftan yakacak odun istihlâkını tahdid eden mahrukat kanunu hükümlerini şünullendirmek, diğer taraftan da elektrik enerjisinden istifadeyi kolaylaştırmak lâzımdır. Nitekim Seyhan Barajının faaliyete geçmesi ve ucuz fiatla elektrik enerjisi istihsaline başlanmasından sonra Mersin, Tarsus ve Adana'da yakacak odun istihlâki hissedilir derecede azalmıştır.

*İnşaat*ta, ahşap kullanılmasını tahdid eden mevzuatı umumileştirmek ve ağacın yerine demir, çelik, alüminyum, taş, tuğla, kiremit, çimento ve *lif levha* kullanılmasını yaymak lâzımdır. Devletçe kurulmasına karar verilen dört sun'î tahta fabrikasının bir ân önce faaliyete geçmesini sağlamak yerinde bir hareket olur.

Sanayide, ikame maddesi olarak da *sellüloz sanayiinde*, ziraî artıklar, *maden işletmesinde* demir ve çimento, travers imâlinde çimento ve demir bahis konusu olabilir. Türkiye, ziraî artıklar bakımından zengindir. Bunlarla hayli odun tasarrufu sağlanabilir. Fakat bütün bunlar, problemi çözmeye kâfi değildir. Zira problemin *düğümlendiği yer* şehir değil, köydür.

Son çare :

Buraya kadar sayılan ve ana hatlarla tetkik edilen tedbirlerin hepsi de, *dâvaya dolayısıyla tevcih edilen* ve tesirleri *geçici ve mahdut olan* hal çareleridir.

Bunlarla problemi çözmek ve Türkiye'nin bunca yıldır sürüp gelen orman derdine deva sunmak mümkün değildir. *O halde dâvayı çözmek* ve özlenen neticeye varmak için ne yapmak lâzımdır ?

Kanaatımızca *derdin ocağına eğilmek*, zahmetli, külfetli ve masraflı da olsa *gerekli operasyonu* yapmak lâzımdır

Derdin *ocağı*, orman içi ve civarı köylüdür. Yapılması gereken operasyon da, köylerden, yapılacak tetkikat neticesinde, kalkmaları icap edenleri başka ve daha müsait yerlere nakletmek, *diğerlerini de yerinde kalkındırmaktır*.

Bu sayede başka yere nakledilen köylüler, gittikleri yerde geçim darlığının baskısından kurtulacaklar, millî gelire yeni yeni değerler katan gerçek müstahsil birer vatandaş olacaklar, daha mesut ve daha müreffeh bir hayata kavuşacaklardır. Çünkü, bu köyler arasında öyleleri

mevcuttur ki, bunları bütün yardımlara rağmen oldukları yerde kaldırmak, iktisadî, içtimai ve kültürel sahada geliştirmek maddeten mümkün değildir. Bu istikamette her nevi *zorlama*, *emr-i tabiatı muhalif* bir hareket olur. Kısaca coğrafi mekân buna müsait değildir. Binaenaleyh bu gibi köyleri millî menfaat bakımından cebren de olsa başka yere nakletmek lâzımdır. Fakat *son yıllarda* çıkmış olan kanunlara bu hususta hüküm konulması mümkün olamamıştır. Nitekim 1956 tarihli ve, 6381 sayılı Orman Kanunu, bazı köylerin iç iskâna tâbi tutulmalarını prensip olarak kabul etmiştir. Fakat bunu köylülerin kendi arzularına terk etmiştir (madde 13).

Türk köylüsü toprağına ve geleneklerine çok bağlı olduğu için hiç bir köyün, pek ender haller hariç, kendi arzusu ile yer değiştireceğini sanmıyorum. Bu duruma göre, yani cebri iskâna gitmek kanunen mümkün olmadığına göre,

Durumu islâh için geriye kalan çare ikinci şık, yani orman içi ve civarı köyleri oldukları yerde kaldırmaktır.

Bunun için, köylülere muhitlerinin icaplarına göre *ormancılık faaliyetleri dışında*, *meyvecilik*, *sebzeçilik*, *bağcılık*, *çiçekçilik*, *ahır hayvancılığı*, *arıcılık*, *ipekçilik*, *kümes hayvancılığı*, *dokumacılık*, *oyuncakçılık* vesaire gibi yeni çalışma sahaları bulmak ve bu sahalarda çalışabilmeleri için devlet tarafından düşük faizli ve *uzun vadeli kredi* sağlamak lâzımdır. Bunları ayrıca *teknik bilgi* ve *teknik eleman* bakımından da takviye etmek icabeder.

6831 sayılı ve 1956 tarihli Orman Kanunu, *büyük bir isabetle* bu esası kabul etmiş ve bu uğurda sarfedilmek üzere devletin 20 yıl müddetle senevi 50 milyon lira tahsis etmesini uygun bulmuştur. Ve Orman Umum Müdürlüğü de bu hükmün tatbikatı için hazırlık mahiyetinde bazı faaliyete geçmiştir.

Devletçe alınan bu tedbir, dâvanın halli için gerçekten tutulması lâzım gelen tek yoldur. *Ancak*, bu maksat için, *ayrılan para miktarı*, kanaatımızca bu işi başarmaya kâfi *değildir*.

Sür'atle bozulmakta olan düzeni düzeltmek için istikbalde daha çok para sarfedileceği kat'i ve muhakkaktır. Bu sebeptendir ki, hâlen tesbit edilmiş olan para miktarını hiç olmazsa 150 milyon liraya çıkarmak suretile tehlikeyi şimdiden önlemek daha isabetli ve daha kârlı bir iş olur.

Diğer taraftan köy kalkındırılması, çok taraflı ve hususi bir tekniği bulunan güç ve büyük bir iştir. Binaenaleyh bunu, bütün faaliyet safhalarile hususi bir devlet teşkilâtına vermek çok daha doğru olur. Kanaatımızca, orman teşkilâtı bu operasyona ziraat ve veteriner teşkilâtı gibi yalnız kendi meseleleriyle iştirâk etmelidir. Ancak hususi bir teşkilât kuruluncaya kadar, vakit kaybedilmemesi için Orman Umum Müdürlüğü'nün ilk etüdüleri yapması yerinde bir hareket olur.

İşte Türkiye'de ihtiyaç ve servet müvazenesizliğinin sıklet merkezini üzerinde toplayan ve dolayisile ormancılık politikasını *istikrarsızlıklara zorlayan*, orman içi ve civarı köylerin durumu bu şekilde düzenlenince :

Usulsüz kesimler, tarla açmaları, izinsiz hayvan otlatması, kasdı yangınlar kendiliğinden ortadan kalkacak ve ormancılık politikasının koruma, faydalanma, ağaçlandırma vesaire gibi gayelerini gerçekleştirmek, diğer tedbirler de alınmak şartile imkân dahiline girecektir.

O zaman,

Türk ormancısı, bu idealistler ordusu, ilmi ve teknik bilgisini millet ve memleket hizmetinde ve fakat daha geniş ölçüde *kıymetlendirmek* mazhariyetine erecektir.

Onun, yıllar yılı hasret ve iştihakını çektiği bir gün vardır. O gün, gönül verdiği ve uğruna hayatını vakfettiği ormanla ve karşılıkla anlayış ve yardımlaşma bağlarile bağlandığı vatanşile baş başa kalacağı ve her türlü kanunsuz müdahalelerden kurtulacağı gündür.

O, bu özlediği güne kavuştuğu zaman, gerçek cevherini daha iyi göstermek ve milletine daha büyük eserler vermek saadetine de ermiş olacaktır. *Şimdiye kadar* aldığı gibi, ondan sonra da ayağında çanğ ve çizmesi ile, gerektikçe göğsüne kadar inen sakalile, Türk dağlarında, bayırlarında ve milletin hizmetinde, hudutsuz bir feragat ve fedakârlıkla geceli gündüzlü çalışmaktan şeref duyacaktır.

Çünkü, Türk ormancısını mesleğine bağlayan madde değil, idealdir. Yeşil Türkiye ideali.

Kanaatımızca derdin yok edilmesi için devletçe alınan tedbir yerinde ve isabetlidir. Ancak gönül, bunun sadakat ve samimiyetle gerçekleştirilmesini istemektedir.

Bu uğurda harcanacak çok para ve çok emek, sadece ormanlanmı-

zın korunmasını sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda geniş halk kitlelerinin, efendimiz Türk köylüsünün iktisadî, içtimai ve kültürel sahalarda kalkınmasına da sebep olacaktır.

Unutmamak lâzımdır ki, topyekûn Türkiye'nin kalkınması, ancak ve ancak ağaç ve başak sayesinde olacaktır.

Çünkü Türkiye, nüfusunun % 80 nile ve milli gelirinin yarıdan fazlasile ekmeğini topraktan kazanan bir memleketdir. Sanayi de, ticaret de hep ona, yani toprağa bağlıdır.

Fakat toprağı koruyan, ona muhtaç olduğu hayat ve bereket iksiri suyu sunan ormandır. Onun için başak, ağacın koruyucu kanatlarına muhtaçtır. Ondan mahrum oldukça, cılız ve kısır kalmaya ve günün birinde kûrumaya mahkûmdur.

Bu sebepledir ki, ağacın bütün Türk illerinde yeşil, ipekten mukaddes bir sancak gibi dalgalanması lâzımdır.

Bu sancağı, Türk milletinin şuurlu ve istikrarlı orman duygusunun daima elinde tutması gerekmektedir.

Çünkü, ancak bu sağlandıktan sonradır ki, gölgesiz Türk ufuklarından yeşil bir şafak sökecek ve Türk topraklarını, Türk ovalarını dalga dalga basan altın başağın aydınlığı. Türk milletine daha mes'ud ve daha müreffeh olmanın yollarını açacaktır.